

ӘДДЕМІ ЖАЗУ

1-2 сынып

Бастыр және көшіріп жаз

Отбасы

ана ана ана ана ана ана ана ана
әке әке әке әке әке әке әке әке әке
ата ата ата ата ата ата ата ата
әже әже әже әже әже әже әже әже
ала ала ала ала ала ала ала ала
әпке әпке әпке әпке әпке әпке әпке
іні іні іні іні іні іні іні іні іні
қарындас қарындас қарындас

отан отан отан отан отан отан
отбасы отбасы отбасы отбасы отбасы
ата-ана ата-ана ата-ана
ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл
қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз

Отан - отбасынан басталады
Отан - отбасынан басталады

Мәтінді бастырып жаз

Көктем

Көктем - қыс пен жаздың ортасындағы мезгіл. Көктемде күн жылып, құстар қайтып келеді. Күндер ұзарып, табиғат гүлдене бастайды. Аспан ашылып, күн сәулесі қарды ерітеді. Алғашқы гүлдер шығып, жануарлар және жәндіктер қысқы ұйқыдан оянады. Көктемде жаңбыр нөсерлеп жауып, кемпірқосақ көп болады. Күн ұзарғандықтан кішкентай балалар армансыз далада ойнайды. Көктемнің келуі табиғаттың оянуымен теңестіріледі.

Көктем - қыс пен жаздың ортасындағы мезгіл. Көктемде күн жылып, құстар қайтып келеді. Күндер ұзарып, табиғат гүлдене бастайды. Аспан ашылып, күн сәулесі қарды ерітеді. Алғашқы гүлдер шығып, жануарлар және жәндіктер қысқы ұйқыдан оянады. Көктемде жаңбыр нөсерлеп жауып, кемпірқосақ көп болады. Күн ұзарғандықтан кішкентай балалар армансыз далада ойнайды. Көктемнің келуі табиғаттың оянуымен теңестіріледі.

**Жылдам оқу, Әдемі жазу, Буынға бөліп оқу,
Логикалық есеп, Нейрожаттығу, Оңай есепте
материалдарын алу үшін инстаграмға өтіңіз**

👉 [instagram.com/zymyran.education](https://www.instagram.com/zymyran.education) 👈

Zymyran Education

Авторлық құқықпен қорғалған
материалдарды таратуға немесе сатуға
рұқсат берілмейді

Отбасы

ана ана ана ана ана ана ана ана

әке әке әке әке әке әке әке әке әке әке

ата ата ата ата ата ата ата ата

әже әже әже әже әже әже әже әже әже

аға аға аға аға аға аға аға аға

әпке әпке әпке әпке әпке әпке әпке әпке

іні іні іні іні іні іні іні іні іні іні

қарындас қарындас қарындас

отан отан отан отан отан отан отан

отбасы отбасы отбасы отбасы отбасы

ата-ана ата-ана ата-ана

ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл

қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз

Отан – отбасынан басталады

Отан – отбасынан басталады

Жыл мезгілі

қыс қыс қыс қыс қыс қыс қыс қыс

көктем көктем көктем көктем

жаз жаз жаз жаз жаз жаз жаз

күз күз күз күз күз күз күз күз

– Қай жыл мезгілі ұнайды?

Ауа-райы

жылы жылы жылы жылы жылы

салқын салқын салқын салқын салқын

қар қар қар қар қар қар қар қар

жаңбыр жаңбыр жаңбыр жаңбыр

бұшақ бұшақ бұшақ бұшақ

жел жел жел жел жел жел жел жел

дауыл дауыл дауыл дауыл дауыл

найзағай найзағай найзағай найзағай

Апта күндері

дүйсенбі дүйсенбі дүйсенбі дүйсенбі

сейсенбі сейсенбі сейсенбі сейсенбі

сәрсенбі сәрсенбі сәрсенбі сәрсенбі

бейсенбі бейсенбі бейсенбі бейсенбі

жұма жұма жұма жұма жұма

сенбі сенбі сенбі сенбі сенбі сенбі сенбі

жексенбі жексенбі жексенбі жексенбі

тәулік тәулік тәулік тәулік тәулік

апта апта апта апта апта апта

ай ай ай ай ай ай ай ай ай ай ай

жыл жыл жыл жыл жыл жыл жыл жыл

ғасыр ғасыр ғасыр ғасыр ғасыр ғасыр ғасыр

– Бүгін аптаның қай күні?

Ай атаулары

қаңтар қаңтар қаңтар қаңтар
 ақпан ақпан ақпан ақпан ақпан
 наурыз наурыз наурыз наурыз наурыз
 сәуір сәуір сәуір сәуір сәуір сәуір
 мамыр мамыр мамыр мамыр
 маусым маусым маусым маусым
 шілде шілде шілде шілде шілде шілде
 тамыз тамыз тамыз тамыз тамыз
 қыркүйек қыркүйек қыркүйек қыркүйек
 қазан қазан қазан қазан қазан
 қараша қараша қараша қараша
 желтоқсан желтоқсан желтоқсан

тәулік

апта

ай

жыл

ғасыр

Сандар

нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл
 бір бір бір бір бір бір бір бір бір
 екі екі екі екі екі екі екі екі екі екі
 үш үш үш үш үш үш үш үш үш үш
 төрт төрт төрт төрт төрт төрт төрт
 бес бес бес бес бес бес бес бес бес
 алты алты алты алты алты алты
 жеті жеті жеті жеті жеті жеті
 сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз
 тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз

он он он он он он он он он он он
 жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз
 мың мың мың мың мың мың мың мың
 қосу қосу қосу қосу қосу қосу қосу
 азайту азайту азайту азайту
 бөлу бөлу бөлу бөлу бөлу бөлу бөлу
 көбейту көбейту көбейту көбейту

Түстер

қызыл қызыл қызыл қызыл қызыл

сары сары сары сары сары сары сары

жасыл жасыл жасыл жасыл жасыл

көк көк көк көк көк көк көк көк көк

күлгін күлгін күлгін күлгін күлгін

көгілдір көгілдір көгілдір көгілдір

ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ

қара қара қара қара қара қара қара

сұр сұр сұр сұр сұр сұр сұр сұр сұр

қоңыр қоңыр қоңыр қоңыр қоңыр

ақ

қара

қызыл

сары

жасыл

көк

сұр

Жемістер

алма алма алма алма алма алма
 алмұрт алмұрт алмұрт алмұрт
 банан банан банан банан банан
 ише ише ише ише ише ише ише
 өрік өрік өрік өрік өрік өрік өрік
 жүзім жүзім жүзім жүзім жүзім
 шабдалы шабдалы шабдалы шабдалы

Көкөністер

кыяр кыяр кыяр кыяр кыяр кыяр
 сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз
 картоп картоп картоп картоп
 баялды баялды баялды баялды баялды
 бұрыш бұрыш бұрыш бұрыш бұрыш
 пияз пияз пияз пияз пияз пияз пияз
 кәді кәді кәді кәді кәді кәді кәді кәді
 қызылша қызылша қызылша қызылша

Мектеп

мектеп мектеп мектеп мектеп
 сынып сынып сынып сынып сынып
 оқушы оқушы оқушы оқушы оқушы
 мұғалім мұғалім мұғалім мұғалім
 тақта тақта тақта тақта
 боп боп боп боп боп боп боп боп
 үстел үстел үстел үстел үстел үстел
 орындық орындық орындық орындық
 қалам қалам қалам қалам қалам
 қарындаш қарындаш қарындаш
 кітап кітап кітап кітап кітап
 дәптер дәптер дәптер дәптер дәптер
 күнделік күнделік күнделік күнделік
 сызғыш сызғыш сызғыш сызғыш сызғыш
 өшіргіш өшіргіш өшіргіш өшіргіш
 қайшы қайшы қайшы қайшы қайшы
 сөлке сөлке сөлке сөлке сөлке сөлке
 қаламсап қаламсап қаламсап

Спорт

күрес күрес күрес күрес күрес күрес

бокс бокс бокс бокс бокс бокс бокс

баскетбол баскетбол баскетбол

волейбол волейбол волейбол волейбол

футбол футбол футбол футбол

гальф гальф гальф гальф гальф гальф гальф

теннис теннис теннис теннис теннис теннис

жүзу жүзу жүзу жүзу жүзу жүзу жүзу

хоккей хоккей хоккей хоккей хоккей хоккей

гимнастика гимнастика гимнастика

күрес

бокс

баскетбол

волейбол

футбол

гальф

теннис

Көлік түрлері

көлік көлік көлік көлік көлік көлік
 ұшақ ұшақ ұшақ ұшақ ұшақ ұшақ
 тікұшақ тікұшақ тікұшақ тікұшақ
 қайық қайық қайық қайық қайық
 кеме кеме кеме кеме кеме кеме
 пойыз пойыз пойыз пойыз пойыз пойыз
 зымыран зымыран зымыран зымыран

велосипед велосипед велосипед велосипед
 мотоцикл мотоцикл мотоцикл
 самокат самокат самокат самокат
 автобус автобус автобус автобус
 трамвай трамвай трамвай
 троллейбус троллейбус троллейбус
 кран кран кран кран кран кран
 көлік
 ұшақ
 кеме

Киімдер

көйлек көйлек көйлек көйлек көйлек
 шалбар шалбар шалбар шалбар
 жейде жейде жейде жейде жейде
 белдемше белдемше белдемше белдемше
 телпек телпек телпек телпек телпек
 етік етік етік етік етік етік етік
 бәтеңке бәтеңке бәтеңке бәтеңке
 куртке куртке куртке куртке куртке
 тон тон тон тон тон тон тон тон
 қолғап қолғап қолғап қолғап қолғап

көйлек
 шалбар
 жейде
 белдемше
 телпек
 етік
 тон

Ыдыстар

кесе кесе кесе кесе кесе кесе кесе кесе

қасық қасық қасық қасық қасық

шанышқы шанышқы шанышқы

қазан қазан қазан қазан қазан

таба таба таба таба таба таба

ожау ожау ожау ожау ожау ожау

табақ табақ табақ табақ табақ

астау астау астау астау астау

тостаған тостаған тостаған

қушан қушан қушан қушан қушан

кесе

қасық

шанышқы

қазан

астау

тостаған

қушан

Үй жануарлары

сыыр сыыр сыыр сыыр сыыр сыыр сыыр
 жылқы жылқы жылқы жылқы жылқы жылқы
 қой қой қой қой қой қой қой қой
 түйе түйе түйе түйе түйе түйе түйе түйе
 тауық тауық тауық тауық тауық тауық
 ит ит ит ит ит ит ит ит ит
 мысық мысық мысық мысық мысық мысық

Алынатын өнімдер

жұмыртқа жұмыртқа жұмыртқа
 сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе
 қымыз қымыз қымыз қымыз қымыз қымыз
 құрт құрт құрт құрт құрт құрт құрт
 шұбат шұбат шұбат шұбат шұбат шұбат
 сүт сүт сүт сүт сүт сүт сүт сүт
 қаймақ қаймақ қаймақ қаймақ қаймақ
 шұжық шұжық шұжық шұжық шұжық

Жануарлар

аю аю аю аю аю аю аю аю аю аю

тыркі тыркі тыркі тыркі тыркі

қасқыр қасқыр қасқыр қасқыр

арыстан арыстан арыстан арыстан

жалбарыс жалбарыс жалбарыс

бұғы бұғы бұғы бұғы бұғы бұғы бұғы

піл піл піл піл піл піл піл піл піл

маймыл маймыл маймыл маймыл

жылан жылан жылан жылан жылан

қоян қоян қоян қоян қоян қоян қоян қоян

аю

тыркі

қасқыр

арыстан

жалбарыс

маймыл

қоян

Дене мүшелері

бас бас бас бас бас бас бас бас бас

шам шам шам шам шам шам шам

қас қас қас қас қас қас қас қас

көз көз көз көз көз көз көз көз көз

кірпік кірпік кірпік кірпік кірпік

құлақ құлақ құлақ құлақ құлақ

мұрын мұрын мұрын мұрын мұрын

ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз

тіл тіл тіл тіл тіл тіл тіл тіл тіл

тіс тіс тіс тіс тіс тіс тіс тіс тіс

мойын мойын мойын мойын мойын

қол қол қол қол қол қол қол қол

саусақ саусақ саусақ саусақ саусақ

іш іш іш іш іш іш іш іш іш іш

аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ

Құстар

Бүркіт Бүркіт Бүркіт Бүркіт Бүркіт
 кептер кептер кептер кептер кептер
 тоқылдақ тоқылдақ тоқылдақ
 торғай торғай торғай торғай
 қарлығаш қарлығаш қарлығаш
 үкі үкі үкі үкі үкі үкі үкі үкі
 сауысқан сауысқан сауысқан сауысқан
 көгершін көгершін көгершін көгершін
 қарға қарға қарға қарға қарға
 тырна тырна тырна тырна тырна

Бүркіт
 торғай
 көгершін
 үкі
 қарға
 қарлығаш
 тоқылдақ

Балықтар

Бекіре Бекіре Бекіре Бекіре Бекіре Бекіре
 сазан сазан сазан сазан сазан сазан
 шортан шортан шортан шортан шортан шортан
 майқан майқан майқан майқан майқан майқан
 алабуға алабуға алабуға алабуға алабуға алабуға
 мөңке мөңке мөңке мөңке мөңке мөңке
 табан табан табан табан табан табан
 акула акула акула акула акула акула
 жайын жайын жайын жайын жайын жайын
 тұқы тұқы тұқы тұқы тұқы тұқы

акула

сазан

Бекіре

шортан

табан

жайын

алабуға

Гүлдер

раушан раушан раушан раушан
 қызғалдақ қызғалдақ қызғалдақ
 бәйшешек бәйшешек бәйшешек бәйшешек
 лалагүл лалагүл лалагүл лалагүл
 орхидея орхидея орхидея орхидея
 роза роза роза роза роза роза роза
 райхан райхан райхан райхан
 түймедақ түймедақ түймедақ
 алоэ алоэ алоэ алоэ алоэ алоэ алоэ
 кактус кактус кактус кактус

қызғалдақ

түймедақ

роза

раушан

лалагүл

бәйшешек

райхан

Қалалар

Ақтау Ақтау Ақтау Ақтау Ақтау
 Атырау Атырау Атырау Атырау
 Ақтөбе Ақтөбе Ақтөбе Ақтөбе
 Жезқазған Жезқазған Жезқазған
 Көкшетау Көкшетау Көкшетау
 Қостанай Қостанай Қостанай
 Қызылорда Қызылорда Қызылорда
 Шымкент Шымкент Шымкент
 Тараз Тараз Тараз Тараз Тараз
 Талдықорған Талдықорған
 Алматы Алматы Алматы Алматы
 Нұрсұлтан Нұрсұлтан Нұрсұлтан
 Орал Орал Орал Орал Орал Орал
 Қарағанды Қарағанды Қарағанды
 Семей Семей Семей Семей Семей Семей
 Оскемен Оскемен Оскемен Оскемен
 Түркістан Түркістан Түркістан
 Павлодар Павлодар Павлодар

Ғаламшар

Меркурий Меркурий Меркурий
 Шолпан Шолпан Шолпан Шолпан
 Жер Жер Жер Жер Жер Жер Жер
 Марс Марс Марс Марс Марс Марс Марс
 Юпитер Юпитер Юпитер Юпитер
 Сатурн Сатурн Сатурн Сатурн
 Уран Уран Уран Уран Уран Уран Уран
 Нептун Нептун Нептун Нептун

Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай
 Күн Күн Күн Күн Күн Күн Күн Күн
 Жер Жер Жер Жер Жер Жер Жер
 Ғарыш Ғарыш Ғарыш Ғарыш Ғарыш

Ай
 Күн
 Жер
 Ғарыш

Күз

Жаз аяқталып, күз келді. Күзгі жаңбырлар жауып, ауа-райы суыта бастайды. Күн қысқарып, түннің ұзарғаны байқалады. Суық желдер келіп, ағаштар жапырақтарынан айырылады. Жәндіктер азайып, құстар жылы жаққа қоныс аударуға дайындалады. Жемістер пісіп, оны жинау науқаны басталады. Айнала сары түске боялады. Күз мезгілінің сұлулығын сөзбен жеткізу мүмкін емес.

Жаз аяқталып, күз келді. Күзгі жаңбырлар жауып, ауа-райы суыта бастайды. Күн қысқарып, түннің ұзарғаны байқалады. Суық желдер келіп, ағаштар жапырақтарынан айырылады. Жәндіктер азайып, құстар жылы жаққа қоныс аударуға дайындалады. Жемістер пісіп, оны жинау науқаны басталады. Айнала сары түске боялады. Күз мезгілінің сұлулығын сөзбен жеткізу мүмкін емес.

Қыс

Қыс – ең суық жыл мезгілі, боран мен аяздың уақыты. Айнала аппақ қармен көмкеріліп, табиғат ұйқыға кететін кез. Бұл жылдың ең сиқырлы кезі. Айналаның бәрі аппақ болғанда, ертегіде жүргендей сезінесің. Қыс мезгілін асыға күтудің тағы да бір себебі - Жаңа жыл. Бұл мейрамды еңбектеген баладан, еңкейген қартқа дейін күтетіні айдан анық. Балалар аппақ қардан аққала жасап, шыршаны безендіріп, аяз ата мен ақшақарды күтеді. Қыс - ең тамаша мезгіл.

Қыс – ең суық жыл мезгілі, боран мен аяздың уақыты. Айнала аппақ қармен көмкеріліп, табиғат ұйқыға кететін кез. Бұл жылдың ең сиқырлы кезі. ертегіде жүргендей сезінесің. Қыс мезгілін асыға күтудің тағы да бір себебі – Жаңа жыл. Бұл мейрамды еңбектеген баладан, еңкейген қартқа дейін күтетіні айдан анық. Балалар аппақ қардан аққала жасап, шыршаны безендіріп, аяз ата мен ақшақарды күтеді. Қыс – ең тамаша мезгіл.

Көктем

Көктем - қыс пен жаздың ортасындағы мезгіл. Көктемде күн жылып, құстар қайтып келеді. Күндер ұзарып, табиғат гүлдене бастайды. Аспан ашылып, күн сәулесі қарды ерітеді. Алғашқы гүлдер шығып, жануарлар және жәндіктер қысқы ұйқыдан оянады. Көктемде жаңбыр нөсерлеп жауып, кемпірқосақ көп болады. Күн ұзарғандықтан кішкентай балалар армансыз далада ойнайды. Көктемнің келуі табиғаттың оянуымен теңестіріледі.

Көктем – қыс пен жаздың ортасындағы мезгіл. Көктемде күн жылып, құстар қайтып келеді. Күндер ұзарып, табиғат гүлдене бастайды. Аспан ашылып, күн сәулесі қарды ерітеді. Алғашқы гүлдер шығып, жануарлар және жәндіктер қысқы ұйқыдан оянады. Көктемде жаңбыр нөсерлеп жауып, кемпірқосақ көп болады. Күн ұзарғандықтан кішкентай балалар армансыз далада ойнайды. Көктемнің келуі табиғаттың оянуымен теңестіріледі.

Жаз

Жаз - төрт мезгілдің ішіндегі ең ыстық мезгіл. Күлімдеген күн шуағы барша әлемді қуанышқа бөлейді. Айналаға мән беріп қарасаң, жер жүзі жасыл орамалға оранғандай. Таңның атысынан кештің батысына дейін дамылыссыз қызған тіршілік. Оқушылар жазғы демалысқа шығып, күніге серуендеп, ойын ойнайды. Ал кейбіреулер ауылға ата-әжелеріне кетеді. Жаз айларындағы әрбір күн өте тамаша өтеді

Жаз – төрт мезгілдің ішіндегі ең ыстық мезгіл. Күлімдеген күн шуағы барша әлемді қуанышқа бөлейді. Айналаға мән беріп қарасаң, жер жүзі жасыл орамалға оранғандай. Таңның атысынан кештің батысына дейін дамылыссыз қызған тіршілік. Оқушылар жазғы демалысқа шығып, күніге серуендеп, ойын ойнайды. Ал кейбіреулер ауылға ата-әжелеріне кетеді. Жаз айларындағы әрбір күн өте тамаша өтеді.

Мектеп

Мектеп – білім ордасы. Осында білім алып, жарқын келешегіміздің іргетасын қалаймыз. Әр адамның өмірінде мектептің алар орны ерекше. Адам қанша жыл өмір сүрсе де, қандай іспен айналысса да, өмірдегі ең ұмтылмас сәттер болып мектепте өткізген уақыт қалатын шығар. Мектеп-білім айдынындағы үлкен кеме. Осы кемеде он бір жыл уақытты әр бала өткізеді. Мектеп табалдырығын тарыдай болып аттап, таудай болып шығамыз.

Мектеп – білім ордасы. Осында білім алып, жарқын келешегіміздің іргетасын қалаймыз. Әр адамның өмірінде мектептің алар орны ерекше. Адам қанша жыл өмір сүрсе де, қандай іспен айналысса да, өмірдегі ең ұмтылмас сәттер болып мектепте өткізген уақыт қалатын шығар. Мектеп-білім айдынындағы үлкен кеме. Осы кемеде он бір жыл уақытты әр бала өткізеді. Мектеп табалдырығын тарыдай болып аттап, он бір жыл бойы білім алып, таудай болып шығамыз.

Спорт

Спорттың адам өмірінде алатын орны зор. Спортпен айналысқан адамның денсаулығы мықты болады. Денсаулық адамның ең қымбат дүниесі.

Салауатты өмір салтының қарапайым қағидаларын ұстанатын болсаң, денсаулықты нығайтып, өмірді ұзартуға мүмкіндік береді. Сонымен бірге, дұрыс таламатонуды, ұйқының жақсы болуын және таза ауада серуендеуді ұмытпаған жөн.

Спорттың ойындардың түрлері көп.

Алар: футбол, баскетбол, волейбол, теннис, хоккей, шаңғы тебу, суда жүзу және т.б. Әрбір адам спортпен айналысуы тиіс

Жылқы

Қазақ халқының ерекше қадір тұтатын жануарының бірі де бірегейі – жылқы. Ең алғаш қолға үйреткен де қазақтар. Жылқының басты қасиеті – туған жері мен жүрген жерін ешқашан ұмытпайды. Олар шөлдеп тұрса да лай суды ішпейді. Жылқының орташа өмір сүру ұзақтығы шамамен 25-30 жыл. Жылқы етінен өндірілетін өнімдер: жал, жая, қарта және шұжық. Қазақ үшін жылқы тектіліктің бірден бір нышаны саналады.

Қазақ халқының ерекше қадір тұтатын жануарының бірі де бірегейі – жылқы. Ең алғаш қолға үйреткен де қазақтар. Жылқының басты қасиеті – туған жері мен жүрген жерін ешқашан ұмытпайды. Олар шөлдеп тұрса да лай суды ішпейді. Жылқының орташа өмір сүру ұзақтығы шамамен 25–30 жыл. Жылқы етінен өндірілетін өнімдер: жал, жая, қарта және шұжық. Қазақ үшін жылқы тектіліктің бірден бір нышаны саналады.

Түйе

Түйе – көшпелі қазақ халқы үшін жылқыдан кейінгі тіршілік үшін мәні зор жануар. Ол басқа сүтқоректілер өмір сүре алмайтын жерлерде мекен етеді. Оны шөл далада көлік ретінде қолданады. Түйе екі өркешті, бір өркешті болып бөлінеді. Соңғысы нар деген атауға ие. Түйе сүті сиыр сүтіне қарағанда әлдеқайда пайдалы. Олар суы жоқ жерлерде өмір сүретіндеріне қарамастан, керемет жүзеді.

Түйе – көшпелі қазақ халқы үшін жылқыдан кейінгі тіршілік үшін мәні зор жануар. Ол басқа сүтқоректілер өмір сүре алмайтын жерлерде мекен етеді. Оны шөл далада көлік ретінде қолданады. Түйе екі өркешті, бір өркешті болып бөлінеді. Соңғысы нар деген атауға ие. Түйе сүті сиыр сүтіне қарағанда әлдеқайда пайдалы. Бұл жануарлар, әдетте, суы жоқ жерлерде өмір сүретіндеріне қарамастан, керемет жүзеді.

Арыстан

Аң патшасы - арыстан. Ол құрлықтағы жыртқыш аңдардың ең ірісі болып саналады. Арыстан - батылдық пен айбаттылық ұштасқан жануар. Олар ұйқыны өте қатты жақсы көреді. Бір ай бойы сусыз өмір сүре алады. Қалың жалымен оңай танылатын арыстандар - кез келген дұшпанмен күресуге қабілетті жыртқыштар.

Аң патшасы – арыстан. Ол құрлықтағы
жыртқыш аңдардың ең ірісі болып
саналады. Арыстан – батылдық пен
айбаттылық ұштасқан жануар. Олар
ұйқыны өте қатты жақсы көреді. Бір
ай бойы сусыз өмір сүре алады. Қалың
жалымен оңай танылатын арыстандар
– кез келген дұшпанмен күресуге
қабілетті жыртқыштар.

Қасқыр

Қасқыр - өте жыртқыш және ақылды аң. Олар орманда өмір сүреді. Қасқырдың өзге аңдарға ұқсамайтын қасиеттері көп. Ол еркіндікті жақсы көреді. Оны қолға үйрету қиынның қиыны. Қасқырлар сақ келеді. Топ-топ болып үйірлер құрып тіршілік ететін жыртқыштар. Қазақстанда қасқырлар шөлейт жерлерді, далалы және таулы аймақтарды мекендейді. Елімізде төрт ғана түрі бар.

Қасқыр - өте жыртқыш және ақылды аң. Олар орманда өмір сүреді.

Қасқырдың өзге аңдарға ұқсамайтын қасиеттері көп. Ол еркіндікті жақсы көреді. Оны қолға үйрету қиынның қиыны. Қасқырлар сақ келеді. Топ-топ болып үйірлер құрып тіршілік ететін жыртқыштар. Қазақстанда қасқырлар шөлейт жерлерді, далалы және таулы аймақтарды мекендейді. Елімізде қасқырдың төрт түрі бар.

[illegible]

Мақал-мәтелдер

Отансыз адам – ормансыз бұлбұл.

Отан – оттан да ыстық.

Өз елім, өлең төселім.

Сабыр түрлі сары алтын.

Қиын – білімде, білім – кітапта.

Әдепті бала – ары бала,
Әдепсіз бала – сорлы бала.

Білетінің бір тоғыз,
Білмейтінің тоқсан тоғыз.

Мақал-мәтелдер

Білім арзан, білу қымбат.

Үстазdan шәкірт олар.

Ғылым – теңіз, білім – қайық.

Көп жасаған білмейді, көп көрген біледі.

Қиы – білімде, білім – кітапта.

Ақыл азбайды,
Білім тозбайды.

Алтау ала болса, ауыздағы кетеді.
Төртеу түзел болса, төбеден келеді.

Мақал-мәтелдер

Бірлік бар жерде – тірлік бар.

Ерлік түрi бірлік.

Ырыс алды – ынтымақ.

Қуи бірлікте.

Жігіт жолдасынан білгілі.

Жігіт адалыға жетпіс өнерде аз.

Еріншектің ертеңі бітпес.

Ас адалының арқауы.

Ас атасы – нан.

Мақал-мәтелдер

Ерді намыс өлтірер,
Қоянды қалыс өлтірер.

Қуш атасын танымас.

Ер қанаты – ат.

Ерлік білектен емес, жүректен.

Нар тәуекел – ер ісі.

Судың да сурағы бар.

Ер есімі – ел есінде.

Оқу иеммен құдық қазғандай.

Алма

Алма - ең танымал жеміс түрі. Алманың құрамында адам денсаулығына қажетті және пайдалы дәрумендер бар. Алманың жер шарында 36 түрі бар. Алма ағашы 20-100 жыл өмір сүреді, биіктігі 3-10 метр аралығында жеміс береді. Алманың шырынынан сусын дайындалады, жемісін емдік дәрі ретінде де пайдаланады. Ең ұзақ өмір сүріп жатқан алма ағашы – Америкада. Ол ағаш 1647 жылы отырғызылған. кесілген жері тез қарайса, бұл жақсы алма.

Алма – ең танымал жеміс түрі.

Алманың құрамында адам денсаулығына қажетті және пайдалы дәрумендер бар.

Алманың жер шарында 36 түрі бар.

Алма ағашы 20–100 жыл өмір сүреді,

биіктігі 3–10 метр аралығында жеміс

береді. Алманың шырынынан сусын дайындалады, жемісін емдік дәрі ретінде

де пайдаланады. Ең ұзақ өмір сүріп

жатқан алма ағашы – Америкада.

Алманың кесілген жері тез қарайса,

демек бұл жақсы алма.

Еңбек

Еңбек - жалқаулық сөзінің қарама-қарсысы. Еңбек еткен адам ешқашан қор болмайды. Себебі таза теріңмен, адал ниетіңмен істеген іс әрдайым берекеге алып барады. Әр адам еңбекқор болуы керек. Сабағыңды жақсы оқитын болсаң, келешекте соның жемісін көресің. Жалқаулықты мүлдем ұмыту керек, ол жақсылыққа әкелмейді. Ұзақ уақыт демалуға жол бермеу керек, өйткені, содан кейін, жалқаулықтан арылу қиынға соғады.

Еңбек - жалқаулық сөзінің қарама-қарсысы. Еңбек еткен адам ешқашан қор болмайды. Себебі таза теріңмен, адал ниетіңмен істеген іс әрдайым берекеге алып барады. Әр адам еңбекқор болуы керек. Сабағыңды жақсы оқитын болсаң, келешекте соның жемісін көресің. Жалқаулықты мүлдем ұмыту керек, ол жақсылыққа әкелмейді. Ұзақ уақыт демалуға жол бермеу керек, өйткені, содан кейін, жалқаулықтан арылу қиынға соғады.

Ғаламтор

Ғаламторсыз адам өмірін елестету мүмкін емес. Ғаламтордың пайдасы өмірдің кез-келген саласына қажетті ақпаратты жылдам алуға, басқа қолданушылармен ақпарат алмасу мүмкіндігіне ие боласың. Ғаламторда шек жоқ. Алыста жүрген ата-анаңмен де, туған-туыстарыңмен де емін-еркін сөйлесіп, хабарласасың. Бірақ зияны да бар. Ғаламторға деген тәуелділік қазір көбеюде. Және адамның денсаулығына зиян. Көз ауруларына әкелуі мүмкін.

Ғаламторсыз адам өмірін елестету мүмкін емес. Ғаламтордың пайдасы өмірдің кез-келген саласына қажетті ақпаратты жылдам алуға, басқа қолданушылармен ақпарат алмасу мүмкіндігіне ие боласың. Ғаламторда шек жоқ. Алыста жүрген ата-анаңмен де, туған-туыстарыңмен де емін-еркін сөйлесіп, хабарласасың. Бірақ зияны да бар. Ғаламторға деген тәуелділік қазір көбеюде. Және де адамның денсаулығына зиян. Көз ауруларына әкелуі мүмкін.

Қоян

Қоян - өте өсімтал жануар. Олардың ішінде тез жүгіруге, ін қазуға, жүзуге, ағашқа өрмелеуге бейімделген түрлері кездеседі. Қояндар мысық пен иттен кейінгі, ең танымал үй жануары. Қоянды қорқақ деп жиі айтады. Бірақ негізінде олай емес. Қоянның жауы көп. Олардың иіс сезу және есту қабілеті жақсы дамыған. Қоянның миы кішкентай болса да, ақылды және тез ойланады. Қауіп төнген кездерде, бұл қабілеттері оларға өте қатты көмектеседі.

Қоян – өте өсімтал жануар. Олардың ішінде тез жүгіруге, ін қазуға, жүзуге, ағашқа өрмелеуге бейімделген түрлері кездеседі. Қояндар мысық пен иттен кейінгі, ең танымал үй жануары. Қоянды қорқақ деп жиі айтады. Бірақ негізінде олай емес. Қоянның жауы көп. Олардың иіс сезу және есту қабілеті жақсы дамыған. Қоянның миы кішкентай болса да, ақылды және тез ойланады. Қауіп төнген кездерде, бұл қабілеттері оларға өте қатты көмектеседі.

Аю

Аю – жыртқыштар қатарына жататын бағалы аң. Басы үлкен, құлағы кішкентай, құйрығы қысқа болып келеді. Аю майы және шипалық қасиеті бар өті үшін ауланады. Семіз аюдан 120 кг ет, 50 кг-дай витамині мол май алуға болады. Аю жабайы тұяқты аңдарға, үй малдарына, сондай-ақ адамға да шабуыл жасайды. Қоңыр аюлар кәсіптік аң ретінде ауланды. Қазір оларды аулауға тыйым салынған. Қазақстанда аюдың екі түрі мекендейді.

Аю – жыртқыштар қатарына жататын бағалы аң. Басы үлкен, құлағы кішкентай, құйрығы қысқа болып келеді. Аю майы және шипалық қасиеті бар өті үшін ауланады. Семіз аюдан 120 кг ет, 50 кг-дай витамині мол май алуға болады. Аю жабайы тұяқты аңдарға, үй малдарына, сондай-ақ адамға да шабуыл жасайды. Қоңыр аюлар кәсіптік аң ретінде ауланды. Қазір оларды аулауға тыйым салынған. Қазақстанда аюдың екі түрі мекендейді.

Ит

Ит адамның досы. Итті адамдар жақсы құрметтеген, әсіресе қазақ халқы. Қазақ халқы итті - жеті қазынаның бірі деп атайды. Ең алғаш қолға үйретілген аң - ит. Ит адамдарға аң аулап, азық табуға және қорғануға көмектескен. "Жақсы ит - иесінің көзі, құлағы" деген екен дана халқымыз. Шынымен де, иттер адам көрмеген нәрсені көріп, сезінеді. Есту қабілеті өте керемет дамыған

Ит адамның досы. Итті адамдар жақсы құрметтеген, әсіресе қазақ халқы. Қазақ халқы итті - жеті қазынаның бірі деп атайды. Ең алғаш қолға үйретілген аң - ит. Ит адамдарға аң аулап, азық табуға және қорғануға көмектескен. "Жақсы ит - иесінің көзі, құлағы" деген екен дана халқымыз. Шынымен де, иттер адам көрмеген нәрсені көріп, сезінеді. Есту қабілеті өте керемет дамыған жануарлар.

Бүркіт

Бүркіт - ең ірі құстардың бірі. Оның денесінің ұзындығы - 93 см болады. Ал, қанатын жайғанда ұзындығы 2,4 метрге дейін жетеді. Ол мықты және шапшаң аңшы. Көбінесе қоян, сарышұнақ, тиін, кірпі, түлкі, тасбақа секілді кішкентай және орташа келген жануарларға шабуыл жасайды. Бүркіттің көзі өте керемет көреді. Ол 3 километр қашықтықтағы қоянды байқай алады. Олар өз балапандарын қорғау үшін, ұяларын үлкен биіктікте салады.

Бүркіт – ең ірі құстардың бірі. Оның денесінің ұзындығы – 93 см болады. Ал, қанатын жайғанда ұзындығы 2,4 метрге дейін жетеді. Ол мықты және шапшаң аңшы. Көбінесе қоян, сарышұнақ, тиін, кірпі, түлкі, тасбақа секілді кішкентай және орташа келген жануарларға шабуыл жасайды. Бүркіттің көзі өте керемет көреді. Ол 3 километр қашықтықтағы қоянды байқай алады. Олар өз балапандарын қорғау үшін, ұяларын үлкен биіктікте салады.

Құмырсқа

Құмырсқалар жер шарында кеңінен таралған жәндіктер. Өздері кішкентай, бірақ өте төзімді және еңбекқор болып келеді. Олар өздерінен 10 есе ауыр затты көтере алады. Құмырсқалардың орташа өмір сүру ұзақтығы 30-90 күн, бірақ олардың кейбір түрлері 30 жылға дейін өмір сүреді. Құмырсқалардың құлағы жоқ, тербелісті алақандарымен сезеді. Антарктида мен Арктикадан басқа планетаның барлық бұрыштарында мекендейді.

Құмырсқалар жер шарында кеңінен таралған жәндіктер. Өздері кішкентай, бірақ өте төзімді және еңбекқор болып келеді. Олар өздерінен 10 есе ауыр затты көтере алады. Құмырсқалардың орташа өмір сүру ұзақтығы 30-90 күн, бірақ олардың кейбір түрлері 30 жылға дейін өмір сүреді. Құмырсқалардың құлағы жоқ, тербелісті алақандарымен сезеді. Антарктида мен Арктикадан басқа планетаның барлық бұрыштарында мекендейді.

ПИНГВИН

Пингвин - қанаты болса да, ұша алмайтын ерекше құс. Олар көбіне Оңтүстік жартышарда мекендейді. Пингвиндер түсі арқылы жыртқыштардан қорғанады. Себебі ақ-қара түсі шағалысып алыстан да, жоғырыдан да анық көрінбейді. Олардың азығы балықтар. Теңіз суын да ішеді. Пингвиндердің ең үлкені – император пингвині, оның биіктігі 120 см-ге жетеді, ал ең кішісі – көк пингвин. Оның бойы орташа есеппен 33 сантиметрді құрайды.

Пингвин – қанаты болса да, ұша алмайтын ерекше құс. Олар көбіне Оңтүстік жартышарда мекендейді. Пингвиндер түсі арқылы жыртқыштардан қорғанады. Себебі ақ – қара түсі шағалысып алыстан да, жоғырыдан да анық көрінбейді. Олардың азығы балықтар. Теңіз суын да ішеді. Пингвиндердің ең үлкені – император пингвині, оның биіктігі 120 см – ге жетеді, ал ең кішісі – көк пингвин. Оның бойы орташа есеппен 33 сантиметр.

Балық

Балықтар - суда тіршілік ететін жануарлар. Олар Жерде шамамен 450 миллион жыл бұрын болған. Тіпті динозаврлардан бұрын пайда болған. Балықтар өкпе арқылы емес, желбезек арқылы тыныс алады. Кейбір балықтар артымен жүзеді. Балықтар да адамдар, құстар секілді ауруды сезіне алады. Ең үлкен балық - кит акуласы. Оның ұзындығы 20 метр. Ең жылдам балық - қылыш-балық. Оның жылдамдығы - сағатына 130-140 км.

Балықтар - суда тіршілік ететін жануарлар. Олар Жерде шамамен 450 миллион жыл бұрын болған. Тіпті динозаврлардан бұрын пайда болған. Балықтар өкпе арқылы емес, желбезек арқылы тыныс алады. Кейбір балықтар артымен жүзеді. Балықтар да адамдар, құстар секілді ауруды сезіне алады. Ең үлкен балық - кит акуласы. Оның ұзындығы 20 метр. Ең жылдам балық - қылыш-балық. Оның жылдамдығы - сағатына 130-140 км.

Жаңа жыл

Жаңа жыл – таңғажайып мерекелердің бірі. Жаңа жыл жақындаған сайын жан-жақтың бәрі безендіріліп, жаңа жылдық әуендер ойнап, ертегі әлеміне айналғандай күй кешеді. Жаңа жыл жақсылық пен қуанышқа толы болып, армандарымыз орындалатын кез деп те қабылдаймыз. Жаңа жыл - отбасымен тойланатын мейрам. Аналарымыз тәттілерін пісіріп, жаңа жылдық дастарқан әзірлейді. Барлығымыз бір-бірімізге сыйлықтар сыйлаймыз.

Жаңа жыл – таңғажайып мерекенің бірі. Жаңа жыл жақындаған сайын жан-жақтың бәрі безендіріліп, жаңа жылдық әуендер ойнап, ертегі әлеміне айналғандай күй кешеді. Жаңа жыл жақсылық пен қуанышқа толы болып, армандарымыз орындалатын кез деп те қабылдаймыз. Жаңа жыл – отбасымен тойланатын мейрам. Аналарымыз тәттілерін пісіріп, жаңа жылдық дастарқан әзірлейді. Барлығымыз бір-бірімізге сыйлықтар сыйлаймыз.

Нан

Қазақта «ас атасы – нан» деген сөз бар, яғни дәмнің үлкені – нан. Бала ақ пен қараны ажыратып танымай тұрып-ақ оған оң қолына нан ұстауды, нанды баспауды, тастамауды үйретеді. Нан – адамзаттың басты құндылығы, ол молшылықтың және әл-ауқаттың белгісі. Кішкентай кезімізден бастап аузымызға алатын тағам нан екеніне ешкімнің таласы жоқ. Үйімізге қонақ келсе ең алғаш таттыратынымыз да нан.

Қазақта «ас атасы – нан» деген сөз бар, яғни дәмнің үлкені – нан. Бала ақ пен қараны ажыратып танымай тұрып-ақ оған оң қолына нан ұстауды, нанды баспауды, тастамауды үйретеді. Нан – адамзаттың басты құндылығы, ол молшылықтың және әл-ауқаттың белгісі. Кішкентай кезімізден бастап аузымызға алатын тағам нан екеніне ешкімнің таласы жоқ. Үйімізге қонақ келсе ең алғаш таттыратынымыз да нан.

Батырлар

Батыр дегеніміз - елін жаудың шапқыншылығынан қорғап, жанын беруге дайын адам. Әр заманның өз батырлары бар. Бұрынғы кездің батырлары қанжығалы Бөгенбай, қаракерей Қабанбай, Наурызбай батырлар болса, Ұлы Отан соғысы кезінде қазақ халқынан Бауыржан Момышұлы, Талғат Бигельдинов, Әлия Молдағұлова сынды батыр ұл-қыздар шыққан. Олар қасық қандары қалғанша Отанын қорғап, жауға төтеп берген.

Батыр дегеніміз - елін жаудың шапқыншылығынан қорғап, жанын беруге дайын адам. Әр заманның өз батырлары бар. Бұрынғы кездің батырлары қанжығалы Бөгенбай, қаракерей Қабанбай, Наурызбай батырлар болса, Ұлы Отан соғысы кезінде қазақ халқынан Бауыржан Момышұлы, Талғат Бигельдинов, Әлия Молдағұлова, Мәңгішұқ Мәметова сынды батыр ұл-қыздар шыққан. Олар қасық қандары қалғанша Отанын қорғап, жауға төтеп берген.

Жақсылық

Адамның асыл қасиетінің бірі - жақсылық жасай білу. Жақсылық пен игілікті іс жасау-үлкен адамгершіліктің белгісі. Егер адам басқа адамдарға жақсылық жасап, қиын кезде демеу берсе, ол да саған өз жанашырлығын танытады. Адамдарға барынша көмегіңді аяма. Сол кезде ғана сен адамгершілігі мол, бойында жақсы қасиеттерге толы адам боласың. Есіңде болсын, жақсылық жасау - әрбір адамның міндетті!

Адамның асыл қасиетінің бірі –
жақсылық жасай білу. Жақсылық пен
игілікті іс жасау – үлкен адамгершілік –
тің белгісі. Егер адам басқа адамдарға
жақсылық жасап, қиын кезде демеу
берсе, ол да саған өз жанашырлығын
танытады. Адамдарға барынша
көмегіңді аяма. Сол кезде ғана сен
адамгершілігі мол, бойында жақсы
қасиеттерге толы адам боласың. Есіңде
болсын, жақсылық жасау – әрбір
адамның міндетті!

Кітап

Кітап - алтын қазына. Кітап адамды терең ойлауға жетелейді. Кітапты көп оқыған оқушының сөйлеу мәнері де өзгереді. Ойын анық жеткізіп, көркем сөйлей бастайды. Кітаппен достасқан адамның бойында парасаттылық пен ақылдылық сынды қасиеттер жақсарады. Кітап біздің рухани досымыз.

Кітап – алтын қазына. Кітап адамды терең ойлауға жетелейді. Кітапты көп оқыған оқушының сөйлеу мәнері де өзгереді. Ойын анық жеткізіп, көркем сөйлей бастайды. Кітаппен достасқан адамның бойында парасаттылық пен ақылдылық сынды қасиеттер жақсарады. Кітап біздің рухани досымыз.